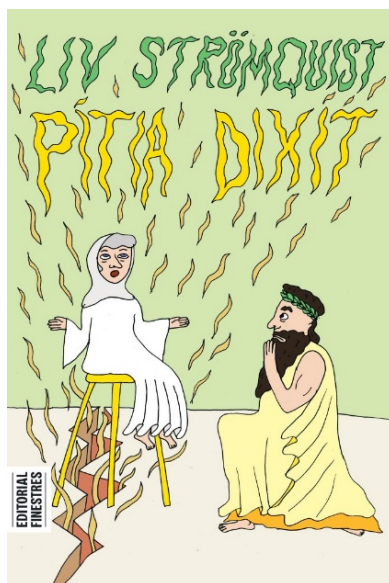

Liv Strömquist, o el còmic com assaig en el capitalisme tardà

Autoria: Liv Strömquist

Títol: *Pítia dixit*

Traducció: Ivette Miravittlas

Editorial: Finestres, Barcelona, 2025

248 pàgines

En un estil visual que recorda algunes obres del còmic underground dels anys 70 i 80 del segle passat (pel seu traç volgudament simple o descurat, una aparent irregularitat en la composició de pàgina i l'ús bigarrat de text, sotmés a diverses transformacions tipogràfiques), les obres de Liv Strömquist —ho hem dit en alguna altra ocasió—, podrien adscriure's genèricament al denominat assaig postmodern, tant pel plantejament d'unes certes temàtiques com per les estratègies discursives que empra l'autora.

En aquest sentit, trobem en les vinyetes de l'autora sueca un lúcid qüestionament dels discursos legitimats del saber al voltant dels temes que hi tracta, en funció d'una revisió bibliogràfica que es planteja des de la desconfiança en les meta-narratives heretades de la cultura occidental. D'aquesta manera, Strömquist revisa la història universal, la ciència com l'única font de coneixement o les estructures de poder tradicionals. I és capaç d'adoptar una perspectiva ben àcida, contextual, marginal i rizomàtica que

assumeix i reivindica les veus històricament silenciades, la desconstrucció de binomis conceptuals (tradicionalment contraris) i un enfocament feminista de qualsevol aspecte polític o fenomen social, en un discurs que no manca d'humor quan toca riure's fins d'un mateix.

Val a dir que l'ús de la ironia i la paròdia també és habitual en les obres de Strömquist. L'autora sovint utilitza l'humor per a burlar-se de les convencions socials i culturals, sobretot aquelles que van en contra de la igualtat i de la justícia social, qüestionant la tradició patriarcal i les suposades autoritats consolidades. L'autora es recrea incorporant múltiples veus i perspectives, en un mosaic de testimoniatges i fonts disperss que, en un ampli ventall de possibilitats complementàries, poden anar des de veus especialitzades (com a científics, psicòlegs o sociòlegs), a personatges populars o mediàtics, la qual cosa fomenta una evident sensació de polifonia.

D'altra banda, Liv Strömquist és prou conscient del seu propi paper com a creadora i del procés discursiu que perfila en cada tebeo. Reflexiona sobre la seua relació amb el text i el lector, fins i tot mitjançant passatges autobiogràfics, la qual cosa agrega una capa addicional de complexitat i de subjectivitat. D'aquesta forma, observem com l'autora es dirigeix al lector (als lectors, a les lectores) per a, amb ironia, suavitzar o emfatitzar algun dels plantejaments que realitza en les seues vinyetes, sovint en una actitud de proximitat o —si em permeteu la paraula— sororitat que simula trets conversacionals del llenguatge col·loquial.

D'aquesta manera, en *Pitia dixit*, la darrera de les obres de Strömquist traduïdes al català, es realitza una crítica mordaç als mecanismes que, a hores d'ara, el capitalisme tardà fa girar a través de la cultura de l'autoajuda —incloent l'ús consumista d'Internet— i les xarxes socials, a favor de l'alienació dels individus i l'acceleració del ritme de vida, sempre amb interessos econòmics.

Com és habitual en la producció de Strömquist, hi trobem un seguit d'interlocutors històrics, especialistes i un bon grapat de citacions encertades, però també personatges de la cultura popular, com ara *influencers* i altres personatges mediàtics —creadors de continguts i opinió, en diuen—, els quals serveixen com a testimoniatges i arguments que venen a sustentar o refutar les idees discutides per l'autora.

Basant-se en les reflexions d'autors com Theodor Adorno, la psicoanalista Martha Wolfenstein, el sociòleg Edgar Cabanas, els filòsofs Slavoj Žižek, Zygmunt Bauman, Byung Chul-han, Harmut Rosa, el psicoanalista Ian Craib, el sociòleg i poeta suec Lennart E. H. Räterlinck, els mateixos Freud o Lacan, Max Weber, Nikolas Rose, o Werner Helsper, entre altres; i traient a col·lació els testimonis, no exempts de polèmica, de l'actriu Gwyneth Paltrow, el *youtuber* Rollo Tomassi o la psicòloga i *instagramer* Nicole Lepera, Strömquist delibera i satiritza sobre les mercaderies de la felicitat: com les indústries de l'“estar guapo” i “ser feliç” pretenen convertir la felicitat en un estil de vida que s'ajuste a l'ideal neoliberal de ciutadà contemporani. I és que sembla que ens sentim culpables si no ens ho passem d'allò més bé. Gaudir i passar-ho bé ha esdevingut una obligació. Sinònim de comprar o consumir alguna cosa, és clar. Però aquesta obligació del sistema de passar-ho bé elimina la possibilitat mateixa de gaudir perquè —cal dir-ho i Strömquist ho diu—, passar-la bona no implica obeir una ordre o complir una comanda, sinó que passar-ho bé és més aviat una interrupció inesperada, improvisada, un esclat sobtat d'alguna cosa que se n'ix de mare, que no es pot controlar ni vendre.

Lluitar contra les causes de la mort es converteix, en aquest context dominat per les indústries del benestar y de la *happiness*, en el sentit de la vida. I, per tant, l'última parada en aquesta inconsolable recerca de sentit són les autocures constants, vint-i-quatre putes hores al dia. Així, no tenim temps de pensar en la nostra pròpia mortalitat.

L'obsessió per la salut és possible arran de la individualització de la mort com a quelcom no compartit culturalment. Però la lluita per dur un estil de vida perfecte, definitiu i salutífer està perduda de bestreta i, per això, no s'acaba mai i fa caixa.

Però, ai, d'aquesta forma, la vida, si la comparem amb altres recerques de sentit (com aquella que es planteja la bondat o el bé comú com a objectiu vital) es torna exigua.

I és que al capitalisme li falta la narrativa de la vida bona. La vida és despullada de qualsevol narrativa que li atorgue un bon curs, un bon guió, sense èpica. Ja no és narrable, sinó mesurable i numerable.

Les relacions interpersonals, especialment les amoroses, s'hi veuen afectades també per aquesta obsessió pel control i el raciocini quantitatiu, i pequen de voler posar el

món a disponibilitat i barat. Sembla que estiguem ofuscats per una mena d'autodomini per tal d'evitar el risc d'enamorar-nos, sense ser capaços d'acceptar que la vulnerabilitat, el dolor i la pèrdua són part de la vida tot el temps. No solament quan perdem algú o alguna cosa o vivim una desgràcia o catàstrofe. El patiment, el desencís i la pena són inherents a l'experiència vital i, en conseqüència, cal gaudir de la qualitat dels regals inesperats —que són sempre els millors regals.

La narrativa de l'autoajuda, continua la pitonissa Strömquist, perfa una ampliació de la definició de trauma per tal d'assegurar-se una bona clientela. Però una narrativa en la qual el jo està definit pel patiment i el sacrifici és una narració terapèutica paradoxal o perversa, perquè el jo sempre és un jo malalt, feble i fragmentat. Per tal de restaurar-lo, l'amistat també es mercantilitza, i s'equipara a una transacció econòmica, amb la possibilitat de posar-hi límits i normes. Per no parlar de la necessitat del *nosce te ipsum*: connectar amb un mateix ha esdevingut, diu Strömquist, un producte a la venda. D'aquesta manera, la mercantilització del jo interior, paradoxalment, és la causa i el resultat de l'alienació i la manca de contacte amb un mateix de moltes persones en l'actualitat.

En general, es confonen els desitjos propis amb els desitjos de la societat neoliberal. L'oracle, en aquest cas, és categòric: actuem com l'individu ideal del capitalisme tardà, però ho experimentem com si això fos una necessitat pròpia, profunda i autèntica. El resultat de tot plegat és un sentiment de buit i desolació, a costa d'una experiència pràctica i sensual de la vida.

Jeroni Méndez Cabrera